

**BASIN ve HALKLA İLİŞKİLER
MÜŞAVİRLİĞİ**

Gazete Kupürleri

08.05.2022

“Yeryüzü, İslam’ın aydınlık ilkelerine her zamankinden daha çok muhtaçtır”

Türk Halkları Müftüleri Birliği Toplantısı’nda konuşan **Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş**, “Yeryüzü, İslam’ın aydınlık ilkelerine, paylaşım ahlakına, kardeşlik hukukuna her zamankinden daha çok muhtaçtır. Bu değerleri insanlıkla tanıştırmak ise elbette **Müslümanların**, ilim adamlarımızın, dini teşkilatlarımızın sorumluluğudur” ifadelerini kullandı.

■ TÜRKİSTAN

Erbaş, Kazakistan **Müslümanları** Dini İdaresi Başkanlığının ev sahipliğinde Türkistan şehrinde düzenlenen Türk Halkları Müftüleri Birliği Toplantısı’nda konuştu. Toplantıya ev sahipliği yapan Kazakistan **Müslümanları** Dini İdaresi Başkanı Nurızbay Taganuly’na teşekkür eden Erbaş, “Bizler aynı mazinin mensupları ve aynı istikbalin yolcularıyız. Aynı geçmiş ve kültürel mirasa sahibiz.” dedi.

MÜSLÜMANLAR İNSANLIĞA ÖNCÜLÜK VE REHBERLİK ETTİLER

Müslümanların risaletin başlamanın ardından bir asır içinde **İslam**’ın rahmet mesajını, Afrika’dan Orta Asya’ya dünyanın pek çok yerine taşıdığını ifade eden Erbaş, konuşmasını şöyle sürdürdü: “Gittikleri coğrafyaları **İslam**’ın barış, merhamet, adalet ve güzel ahlak ilkeleriyle mamur ettiler. Devletler, medeniyetler kurdular. En güçlü

oldukları dönemlerde dahi **camilerin** yanına diğer inanç mensuplarının ibadethanelerini de yaptılar. 7. yüzyıldan 17. yüzyıla kadar ilmin bütün dallarında insanlığa öncülük ve rehberlik ettiler. Dünyanın hemen her yerine ilim-irfan, bilgi-hikmet taşıdılar.”

BU DEĞERLERİ İNSANLIĞA TANIŞTIRMAK, İLİM ADAMLARIMIZIN SORUMLULUĞUDUR

Erbaş, bugün dünyanın savaşlar, yoksulluk, terör eylemleri, ümitsizlik gibi devasa sorunların kuşatması altında tarihinin en zor dönemlerinden birini yaşadığına şahitlik edildiğini anlatarak, şöyle devam etti: “Yeryüzü, **İslam**’ın aydınlık ilkelerine, paylaşım ahlakına, kardeşlik hukukuna her zamankinden daha çok muhtaçtır. Bu değerleri insanlıkla tanıştırmak ise elbette **Müslümanların**, ilim adamlarımızın, dini teşkilatlarımızın sorumluluğudur. **Müslümanların**, eğitim-

den sanata, ekonomiden psikolojiye kadar bütün alanlarda yeryüzündeki herkese umut olacak cümleler kurması, teklifler ve vizyon ortaya koyması gerekir. Bunun için Türk devletleri dini teşkilatları olarak yaptığımız bu çalışmaları çok önemli bulduğumu ifade etmeliyim.” **İslam**’ın rahmet ilkeleriyle yeryüzüne umut olması gereken **Müslüman** dünyasının da ciddi problemlerle karşı karşıya kaldığının altını çizen Erbaş, “Bugün, **İslam** toplumları, içtenlik ve samimiyetle bir araya gelerek kendi sorunlarını müzakere etmek zorundadır. Zira **Müslümanların** kendi aralarındaki dağınıklığı neticesinde, **İslam**’ın evrensel insanlık ilkeleri de sahipsiz kalmaktadır.” değerlendirmesinde bulundu.

“BU (FETÖ) SADECE TÜRKİYE’NİN İÇ MESELESİ DEĞİLDİR”

Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş, DEAŞ, FETÖ, Boko Haram, Eş-

Şebab gibi örgütlerin en çok zararı **Müslümanlara** ve **İslam** coğrafyasına verdiğini ve bunların en tehlikelisinin de FETÖ olduğunu belirterek, şunları kaydetti: “Zira tam bir ikizlülükle kendini profesyonel şekilde kamufle etmektedir. Bu sadece Türkiye’nin iç meselesi değildir. Tüm **İslam** coğrafyasında bir fitne ve istismar hareketidir. Emperyalistlerin hesabına hareket eden bir ihanet şebekesidir. Dünya **Müslümanlarının** yüzde 99’u bu örgütün hain emellerinin farkına varmış ve gerekli tedbirleri almıştır. Ancak bir iki yerde halen bu terör yapısıyla arasına mesafe koymayan, tavrını açıkça ifade edemeyen kişi ve kurumların varlığı dikkat çekmektedir. Açıkça ifade etmeliyim ki, bizim FETÖ ile hareket eden hiçbir kişi ve kurumla beraber çalışmamız mümkün değildir. Bu, Türkiye’nin kırmızı çizgisidir. Bu yapıya müsamaha göstermek bilgisizlikten kaynaklanıyorsa gaflet, bilinçli yapıyorsa ihanettir.” (AA)

Menderes'in ismi Türkistan'da yaşatılacak

TÜRK dünyasının manevi başkenti Türkistan'daki 30 numaralı sokak artık merhum Başbakan Adnan Menderes'in ismini taşıyacak. Adnan Menderes Sokağı'nın açılış törenine, **Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş**, Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri Bağhdad Amreyev, Türkistan Eyaleti Valisi Ömirzak Şükeyev ve çok sayıda da-

vetli katıldı. Şükeyev, törende yaptığı konuşmada, iki kardeş ülke olan Kazakistan ile Türkiye arasındaki ilişkilerin derinleştiğini söyledi. **Diyanet İşleri Başkanı** Erbaş ise gösterilen saygıdan dolayı Kazakistan'a teşekkür ederek, bu tür etkinliklerin iki ülke arasındaki manevi bağları güçlendirdiğine dikkati çekti.

İSTANBUL MUSHAFI VE GELENEĞİN YENİDEN DOĞUŞU

İstanbul Mushafı, hat sanatının günümüzdeki en mühim simalarından Hüseyin Kutlu'nun yetiştirdiği hüsnühat talebeleri ve teşhih, cilt gibi farklı alanlarda uzman 66 kişilik bir ekip tarafından yedi yıl ilmek ilmek işlenerek **İslam** medeniyetinde ekol vasfı kazanmış 10 dönemin yeniden yorumlanmasıyla hazırlandı. Bu müstesna mushaf şehrin silüetine **İslam** medeniyetinin mührü gibi yerleşen Camii Konferans Salonu'nda tanıtıldı. Ayrıca sahnedeki kültürel ve sanatsal değeri olan rahlelerde İstanbul Mushaf'ının ilk yedi cildi sergilendi. Cumhurbaşkanlığı Recep Tayyip Erdoğan'ın da katıldığı program, mushaf yazma geleneğinin ve hamiliyi yeniden düşünmek bakımından oldukça önemlidir.

İlahi Kelam ve mushaf

Kur'an-ı Hâkim'in "Okul Rabbin sonsuz kerem sahibidir. Ki kalemle yazmayı öğretene odur." Alak Suresi, 96-3/4) emriyle başladığını biliyoruz. Efendimiz Hz. Muhammed'e gelen ilk kitapta kendisine yer bulan kalem, **Müslimanlar** arasında kazandı şeref ve hürmet sonsuzdur. Yine Kalem ismiyle anılan 66'nın sürenin ilk ayeti keriminde de bu vardır. Yine Allah bir manaya göre mürekkep hokkası demek olan Nun'un yanında kalem ve onun yazdıklarına kasem etmektedir. Hangi mana verilirse verilsin Rabbiniz nazardan kalem, üzerinde yemin edilmeye değer bir yazı aracıdır.

Burada çok yüce bir hikmet söz konusudur. Kasil ki ağzımızın içinde kıldığımız dilimle, meramımızı ifade edebiliyoruz, kalemimiz sözleri tükenmez, denizler tükenir. Bu yüzden dilimizi ötesinde kalemle yazarak ve müslümanlarımızın kalemle yazarak, medeniyetimize hayli önemli bulunan kalemli etrafında meydana gelen kültürel unsurları ise hepimizin unutulmaması gerekir.

Mürekkebe dikkat çeken şu ayeti kerime ise sayısız Kur'an-ı Kerim şaheserleri vücuda getirilmesinin yolunu açmıştır: "De ki: Rabbinin sözlerini yazmak için, denizler mürekkep olsa ve bir o kadardı da kutsal, Rabbinin sözleri tükenmez, denizler tükenirdi". (Kehl Suresi, 18/109). Bu ve buna benzer ayeti kerimeleri düstür edinen **Müslimanlar**, İlahi Kelam'ın görmek ve güzelliğini ona yarışı bir şekilde göz önüne sermek için, daha ilk yıllardan itibaren, hüsnühat sanatında eşiz eserler ortaya koymuşlardır. Böylece hakikat idraki, hatta gönül vererek, tatlı cüzce hatla yapıp, hatla kalkanlar sayesinde, güzelliği değerliye iç içe gelişmiştir. Hüsnühat, başta **camii** ve

İstanbul Mushafı'nda ayetlerin manası dikkate alınmış ve bütünlüklü bir tasarım ortaya konmuş. İslam birliğinin vücut bulması ümidiyle mushaf kâğıdının hamuruna İslam coğrafyasının çeşitli yerlerinden getirilen malzemeler katılmış.

medrese gibi mimari eserler olmak üzere çok farklı yerlerde karşımıza çıkar. Ama hattın asıl kendisini bulduğu yer, hiç şüphesiz ki mushaf olmuştur. Nüzulünden beri on dört asırdan fazla bir zaman geçmesine, Arapçanın değişik bölgelerde dil, imla ve telaffuz bakımından gösterdiği yerel farklılıklara ve sayısız nüshalarının çeşitli yazı stilleri ve standartları uyarınca üretilmesine rağmen Kur'an-ı Kerim'in metni ve muhtevası olduğu gibi muhafaza edilmiştir. Birinci Dünya Savaşı'ndaki kâhramanlığı ile "Medine Müdafisi" unvanını hak eden Fahreddin Paşa merhumun koleksiyonunda bulunan ve şimdi Topkapı Sarayı Müzesinde muhafaza edilen Hz. Osman'a it Mushaf-ı Şerif başta olmak pek çok metin, vahyi ilahinin korunmuş olduğunu göstermektedir.

Osmanlılar ve Ehl-i Hıra

İstanbul Mushafı örneğindeki gibi azami derinlik ve titizlik ile hazırlanan mushaf'lar sayesinde yüzyıllar içinde Kur'an-ı Kerim hatlarında ulaşılan mükemmelliği, yazı sanatının zirvesi diye anmak lazım gelir. Bu bağlamda harikulade teşhih de hattın hemen yanı başında kendine has yerini almıştır. Vahiy yazıya geçirilirken, hafıza kaydının, ayetler güzel bir sesle okunduğunda kulağa yansıttığı tecrübe kadar güçlü bir tecrübeyi yazılı kayıta göze de yansıtmak gündeme geliyordu. Bu süreci doğru anlayıp iyi analiz etmeden **İslam** dünyasında güzel yazıyla ilgili gelişmeleri kavramak imkânsızdır. Hat sanatkarlarımızın bir yazıyı yazdıktan sonra kâğıdın hafızadan silinip kusurlarının gözükmesi için epey bir müddet ona bakmalarının altında da yazının göz zevkine hitap etmesi yatıyordu.

İlimi seyrini ve sanat açısından ilk önemli atılımları Abbasiler, Memlûkler, Timurlar zamanında tamamlayan hüsnühat 15. yüzyıldan itibaren Osmanlıların elinde zirve noktasına ulaşmış, bu durum yüzyıllarca devam etmiştir. Osmanlı medeniyetinde hat sanatının konumu üretilen şaheser eserler nazarı itibara alındığında gerçekten müstesnadır. Devletin zorluklar yaşadığı yıllarda bile, sanat değerleri yüceltilerek sürdürülmüştür. Ne nazirdir ki bu gelenek Cumhuriyet devrinde kesintiyi uğramıştır. Tarih boyunca bütün büyük

Gülşen Özer
Yazar

devlet ve imparatorluklarda sanatlar, devletin ileri gelenlerinin himayesi altında toplanarak kurumsal bir yapıya kavuşmuşlardır. O devletin geleneklerine göre bir ekol oluşturarak, bir kimlik kazanmışlardır. İster Doğu, İster Batı medeniyetlerinde olsun desteklenmeyen ve gelişimine yön verilmeyen hiçbir sanat dalı hak ettiği mertebeye yükselememiştir. Medeniyet tarihinde özgün sanat anlayışı ile kendine saygın bir yer edinerek edatımız sanat ehli sanatkar ve zanaatkarları, yüksek mertebeden sanatsal üretimleri desteklemiştir. Osmanlı devlet yapısında merkezi bir sanat yaratabilme teşebbüsü, sanat üslubunun tüm geleneksel sanatları aynı çatı altında toplamayı ise sağlamıştır.

Devlet-i Âliyye, devlet geleneğimizi yarıstıran altyapısı, kendinden önceki kültür mirasını ve üç kıtaya yayılmış sınırlarını çevreleyen kadim medeniyetlerin zengin kültürleri ile yoğurmuş ve bunu özgün bir vâfâ dönüştürmüş güçlü bir medeniyettir. Özellikle **İslam** sanatları konusunda çok kayıtlı bir miras bırakmıştır. Etkin ve yetkin bir sanat anlayışının yaratılması ise Ehl-i Hıra-i Hassa teşkilatı sayesinde gerçekleşmiştir. "Hıra", meslek, sanat ve iş manalarına gelir. Hıra'ın kökeni olan "hıra" ise Osmanlı Türkçesinde sanat ve zanaat kelimelerini içerir. Osmanlı'da el işçiliğine dayanan hemen hemen her türlü üretim hıra kapsamında mütalaa edilmiş, bu alanda çalışanlar ise "ehl-i hıra" diye adlandırılmışlardır.

Hayranlık uyandıran, övgüyle söz edilen işçilikli, yüksek kaliteli eserlerin ortaya çıkışı sağlayan bu teşkilat üretim kapasitesi, organizasyon kabiliyeti hayranlık vericidir. Osmanlı'daki hattatların ve kitap sanatçıların el yazması eserlerden hat levhalarına, yazı alimlerinden cilt tasarlama kadar uzanan olağanüstü üretimleri devlet kimliğinin yaratıldığı, geliştirildiği ve öncü niteliklere dönüştüğü Ehl-i Hıra teşkilatı sayesinde gerçekleşmiştir.

İslam medeniyetinin ayrılmaz bir parçasını teşkil eden edatımızda da hüsnühat sanatına hakıyla ve ruhıyla vâfâ olduğundan bu sahaya çok farklı şekillerde katkı

sunmuştur. Derin araştırma ve inceleme mahsulü eserler payitaht şehri İstanbul'un, fetihten itibaren yalnız siyasi bakımdan değil, ilim ve sanat bakımından da merkez vasfını koruduğunu kaydediyor.

Yazıda intizam: Mıstar

Güzel yazı aşkının timsali sanatkarlarımızın emek ve gayretle âdetâ milli bir vasfı kazanan hüsnühat Osmanlı Devleti'nin çeşitli dönemlerinde en parlak devrini yaşadı. Estetiğin her millette göre tefsir edildiğini ortaya koyan müstesna hattatlarımız bu sanatın hemen her çeşidinde sanatını büyük bir titizlikle ve ustalıkla icta ettiler. Ayrıca intizamın yazıda ifadesi olan mıstar kurallarını Osmanlı Türklerinin tespit ettiği hatırlanmalıdır. Böylece her harfin satır çizgisinde bulunması gereken yeri belirlemiş, güzel yazının göze hoş görünmesi hedeflenmiştir. Hat sanatkarlarımızın mükemmel estetikte sahip eserleri, mevcudiyetlerini sürdürdükleri müze, kütüphane gibi mekânların yanı sıra, yayımlanmış eserlerle de kültür ve sanat hayatımızın birer belgesi olarak yerlerini almıştır. Şeyh Hamdullah'tan Mustafa Rakım Efendi'ye oradan da günümüze hat sanatında ağır açan dehaların yazdıkları anlatılan hâlâ hayrette sevk eden bir mükemmeliyet kazandı. Sanat kaygısıyla hareket ederek hayatlarını yazdıkları kazanan hat ustaları talebelerinde yetiştirdiler. Matbaamız bize gelmediği dönemlerde, ömrünü sadece mushaf yazıp çoğaltarak değerlendiren bir hattat zümresi de vardı. Onların yazı hıznları dikkate alınrsa, âdetâ birer canlı matbaa gibi çalıştıkları rahatlıkla söylenebilir. Tüm bunlar devrin yöneticilerinin sanata rağbet ve alakalarıyla anlam kazanmıştır. Bu sebeple Şeyh Hamdullah'ın İkinci Bayezid'e, Mustafa Rakım Efendi'nin İkinci Mahmud'a anılması oldukça anlamlıdır. Hat sanatıyla hayli uğraşan Sultan Üçüncü Ahmed de hattat ve hat sanatının devrinin yazı ustası Hafız Osman'dan öğrenmiştir.

Sanatla meşgul olanları himaye edip korumak edatımızın bize bıraktığı en büyük zenginliklerden birisidir. **İslam** medeniyetinin en dikkate değer dallarından biri hüviyetindeki hüsnühat sanatının ahengiyile nice yazı yazarak Türk yazı sana-

tına güzel örnekler kazandıran hattatların hünerli bahçesinin Mushaf-ı Şerif yazısıyla aynı bir mana ve ehemmiyet kazandığını görmekteyiz. Hattat Hüseyin Kutlu'nun icazet aldığı merhum Hamit Aytaç'ın "Eserlerinin başında yazmaya muvaffak olduğum iki Kur'an gelir. Bihassa bu iki eserim diğerlerine bedeldir," şeklindeki sözü bu çerçevede zikrolunabilir.

Bilindiği gibi mushaf yazma geleneğinin şekillendiren hat aynı zamanda bir sanatlar kompozisyonudur. Hat sanatı kaidelerine uygun bir vasıfla yazılan birer sanat şaheserine dönüştüren teşhih, cilt gibi sanatların katkısının olduğunu çok daha iyi anlıyoruz. **İslam** medeniyetinde ekol hâline gelmiş 10 dönemin yeniden yorumlanmasıyla hazırlanan İstanbul Mushafı, mushaf kitabı etrafında gelişen sanat dallarının **İslam** milletlerinin sanat zevk ve geleneklerine göre farklı teknik, motif, renk ve kompozisyon anlayışı ile bağlantılı olduğunu gösteriyor. "Kem âlet ile tahsilî kemalat olmaz" anlayışıyla mushafın yazımında kullanılan kâğıt kaleminin, islahı, mürekkep ve kâğıdın istenilen kıvamda hazırlanması yılların tecrübesinin ve bilgilerin ne kadar değerli olduğunu gösteriyor. Ayrıca **İslam** medeniyet tasavvurunun inceliklerini yansıtan sembolik detaylarla bezemiştir. İstanbul Mushaf'ında ayetlerin manası da dikkate alınmış ve bütünlüklü bir tasarım ortaya konmuş. Asırların birikimini sizizlere kazandırmak ve bu birikim imbiğinden süzülerek karşımıza kolay okunan zevkli selim bir eser çıkarmıştır. **İslam** birliğinin vücut bulması ümidiyle mushaf kâğıdının hamuruna **İslam** coğrafyasının çeşitli yerlerinden getirilen malzemeler katılmıştır. Takdim ve tanıtım programının tertip edildiği yer ve zamanın da mushafın taşıdığı sembolik değere uygunluğu ayrıca değerlidir.

Mushaf yazılması, yazdırılması, tarih boyunca hükümdarların itibarı anlamına gelmiş mushaf'ların sanatsal başarsı, ebadı, tezhibi, malzemesi tüm unsurlarıyla gücün nişanesi olmuştur. İşte burası Osmanlı'dan sonra Cumhuriyet tarihinde ilk olan İstanbul Mushaf'ın bütün hususiyetleriyle ortaya çıkması ve hat sanatı bakımından başı başına bir kültür hadisesi oluşunu değerlendirmek için çok önemli bir noktadır. Hüsnühat sanatıyla daima iç içe olan milletimizin estetik anlayışını yansıtan ve geçmişten alınan mirasları neler yapılabileceğini gösteren İstanbul Mushafı, kültür ve sanat camiamızı yeni ufuklara açacaktır. Hattın yanında diğer kitap sanatlarının yeni nesilleri eğitilmesi, sevdirilmesi ve canlı tutulmasına müstesna bir mevkilinin olacağı söylenebilir.

**MAHMUT
KEMAL
AYDIN**

mahmutkemalaydin@ihlascom.tr

İhlas Vakfı Müttevelli Heyeti Başkanı

Davud aleyhisselam'ın oğlu olan Süleyman aleyhisselam hem peygamber hem de sultandır. Allah'ta teala kendisine bütün hayırların dilsinden anlamayı ihlas etmiştir. Cenabı Hak, hüdhüd kuşuna da yeryüzünün derinliklerindeki suyu görme kabiliyetini vermiştir. Hazretî Süleyman, ordu ile seferdeyken su lazım olursa hüdhüd kuşu havalanır, su olan yeri keşfeder Süleyman aleyhisselama arz eder. Süleyman Peygamber de orayı kazdırır ve oradundaki askerlerin ihtiyaçlarını giderir...

Hazretî Süleyman, bir gün yeri huzuruna hüdhüd kuşunu çağırır. Fakat kuş, davete icabet etmez. Tekrar haber gönderir ama hüdhüd yine gelmez. Bu sefer, Hazretî Süleyman kump, sayet gelenece giddetti bir şekilde cezalandırıldığını bildirir. Kuş huzuruna gelince, emre itaat etmiş olduğu için onu azalar. Hüdhüd ise "Senin sarayına başına yakanım" diye Süleyman peygamberi tehdit etti. Büyük Peygamber gülecek "Senin etin nedir, budun nedir ki Küçük bir kuşun, Benim sarayımı nasıl başına yakanmış" diye sordu. Hüdhüd de "Pençenle bir parça vakfın azadının camurundan alırsan sarayın damına koyarsın. Böylece benim pençemle taşadığım vakfı toprak, senin sarayın başına yakanıma yeter" dedi...

Yukarıdaki meşhur kisse, bize "vakıf" mefhumunun önemini ve **İslamiyet** öncesi dilerde de var olduğunu göstermektedir. Önemli olduğu 9-15 Mayıs tarihleri ise Vakıflar Haftası olarak kutlanacak vakıfların önemli bir defa daha irad edilecektir. Bir de bu vesileyle köklü vakıf kültürümüzü tekrar hatırlayalım.

İSLAMİYETTE İLK VAKIF

İslam tarihinde ilk vakıf kuran kişi, Şanlı Peygamberimiz Muhammed aleyhisselamdır. Sevgili Peygamberimiz, bir taraftan Eshab-ı Kiran efendilerimiz vakıf yapmaya teşvik ederken, diğer taraftan bizzat kendisi de vakıf yapmış, bütün **Musulmanlar** örnek olmuştur. Hayber Gazası sonrasında, Fedek ve Hayber'de hissesine düşen hurma bahçelerini muhtaç ve garip kimselerin faydalanması için vakfetmişlerdir. Hazretî Ömer efendimiz de, bir hurma bahçesinin vakfedmek istediklerinde "Bu hurma bahçesinin aslım vakfed. Vakfedildikten sonra, artık o hibe edilemez, satılmaz, miras bırakılmaz, yalnız o bahçenin mahsulü, yani hurmaları infak edilir, yedirilir" buyurmuştur. İşte bu şekilde, vakfın hukukî çerçevesini ortaya koymuşlardır. Eshab-ı Kiran da birçok vakıflar tesis etmişlerdir.

EMEVLİ VE ABBASİ DÖNEMLERİNDE VAKIF

Sonraki **İslam** devletleri içinde ilk vakıf, Emevî Halifesi Velid bin Abdülmelik'in, hicri 88 senesinde, Emevîlerin payitahtı olan Şam'da yaptırıp mühtesem Umeyyeh **Camii** dir. Abbasilerin hâşmet devrine ulaştıkları Halife Harun Reşid zamanında da, **İslam** dünyasında, varlıklı, hayırvser kişiler tarafından, birçok hayır eserleri yapılmış, bunların ayakta kalabilmesi için bir çok vakıf kurulmuştur.

Halife Harun Reşid denilince hemen akla gelen muhterem hayırvser hanımefendisi Seyyide Zübeyde'den bahsetmeden geçemeyeceğiz. Seyyide Zübeyde, asaletle, dindarlıkta, merha-

Vakıf medeniyetini bugüne taşımak

Modern devletlerin bugün yüklendiği birçok sosyal hizmet, **İslam** toplumlarında uzun yıllar vakıflar vasıtasıyla yerine getirilmiştir. Osmanlıda 16. asırda Süleymaniye Külliyesinin yıllık bütçesi bile merkez bütçeden katlarca yüksektir.

mette, hayırvserlikte temayüz etmiş bir hanımdı. O devirde hacıların, Arafat'ta susuzluktan kavruklardan haberi olmadığını, şahsi servetini feda ederek, onları suya kavuşturmak için teşebbüs etti. Kaynakların yazağına göre, "Ay-nizibeyde" olarak anılacak suyunu, 828-829 yıllarında, yani iki senede 1.700.000 miskal altın gibi çok büyük bir servet sarf ederek, Taif şehrinde Mekke-i Mukerremeye ulaştırmaya muvaffak olmuştur. Ancak, Seyyide Zübeyde'nin yaptığı su yolu, zaman içerisinde tahrip olmuştur. Kanuni Sultan Süleyman zamanında Arafat'a su çok arz gelmeye başlamış ve Peçevi'nin ifadesine göre, Araf'e günü "bir parmakla kaldırılabilir" hafiflikte "bir kupa suyun bir altına satıldığı" görülmüştür. Bunu duyan ve çok üzülen Kanuni Sultan Süleyman'ın kızı Mihrimah Sultan devreye girer, babasının imniyle, şahsi servetinden elleri bin altın verecek, su yolunu tamir ettirmişti...

Büyük Selçuklu Devleti'nde, vakıf müessesesi devletin yönetim anlayışına uygun olarak kat kat büyümüştür. Tuğrul Bey'den itibaren İslam dünyasının değişik yerlerini, **camii**, medrese, kütüphane, hastane, imaret, zaviye ve kervansaraylarla dolup duran Selçuklular, bunlara büyük vakıf gelirleri bağlamışlardır. Sultan Alp Arslan'ın oğlu Sultan Melikşah döneminde Vezir Nizamülmülk'ün gayretleri ile medreselerin devlet eliyle teşkilatlanması, ilim tahsilinin ücretsiz olması ve bunun İslam dünyasına yayılması Selçuklular sayesinde olmuştur.

Büyük Selçuklular bir bu uygulamassın, Anadolu beylikleri de aynen sürdürmüştür. Anadolu Selçuklular döneminde, sağlık alanında yapılan vakıf tesislerinin de bir hayli çok olduğu görülmektedir. Bugünkü hastanelerle aynı fonksiyonları ifa eden darüşşifalar bir vakıf kurumu olarak, her kesimden halkın sağlığıyla ilgilenmiştir. Selçuklular döneminde inşa edilen birçok hastane bünası Osmanlılar zamanında da faaliyetlerini devam ettirmiştir.

VAKIFLAR DEVLET BÜTÇESİNİ Mİ KULLANDI?

Peki, İstanbul ve Bursa'da Osmanlıdan, Anadolu'nun diğer şehirlerinde Selçuklu ve Osmanlıdan kalma **camii**, medrese, köprü, han, kervansaray ve şifahaneler devlet tarafından mı yapılmıştır?

Bu sorunun cevabı, hayret edersiniz ama "hayır" olacaktır. Bu eserler devlet hazinesiyile değil, varlıklı şahıslarca yaptırılmıştır. Osmanlı Devleti'nde başta padişahlar ve hanımlar olmak üzere hanedan üyeleri, yüksek dereceli devlet görevlileri çeşitli vesilelerle vakıf kurmuşlardır. Bu hizmet yarışına halk da katılmış, devletin toprakları kasa zamanda vakıf eserleri ile dolmuştur. Bu hayır

eserlerinin yaşaması ve masraflarının karşılanması içine varılacak önemli kısmını vakletmişlerdir. Bu sayede, bugünkü modern devletlerin yüklediği birçok sosyal hizmet, uzun yıllar vakıflar vasıtasıyla yerine getirilmiştir.

OSMANLIDA YAŞASAYDINIZ...

Bunun için denir ki: "Eğer Osmanlı döneminde yaşıyor olsaydınız, vakıf bir evde doğabilirdi, vakıf bir beşte uyuyabilirdi, vakıf mekânlarda vakıf mallarından yapıp içebilirdi, vakıf kütüphanelerinde bilgiye ulaşabilirdi, vakıf kitapları okuyabilirdi, vakıf bir mektepte öğrenecekti, hafta aynı mekteplerde hocalık yapabiliyordunuz ve vakıf idaresinden ücretinizi alırdınız. Vakıf hanırlarında, kervansaraylarında konaklayabilirdi, vakıf hastanelerinde şifa bulabilirdi, vakıf **camii**lerinde ibadetinizi yapabilirdi, vakıf hamamında da yıkanabilirdi, vakıf çeşmelerinde kana kana su içebilirdi ve doğduğunuz zaman bir vakıf tarafından fedeliydiniz."

Bazı Batılı tüketiciler tarihçileri, yaşananları bazı eski bütçe rakamlarına bakarak Osmanlı ekonomisini küçümsemeye kalkmışlardır. Hâlbuki o devirde vakıfların yıllık gelir ve giderleri merkez bütçe rakamlarının yüzlerce kat üstündedir. Mesela 16. asırda Süleymaniye Külliyesinin yıllık bütçesi bile merkez bütçeden katlarca yüksektir.

Osmanlı padişahı Kanuni Sultan Süleyman da, bizzat kendisi İstanbul'da başta Süleymani-

Cumhuriyetin ilk 16 yılı içinde satılan vakıf sayısı tespit edilebildiğine göre 8 bin 562'dir.

ye **Camii** olmak üzere birçok hayır eseri yaptırdı, önemli vakıfların vakfedtiğini. Hatta, "Tarih-i İlmihâl Seadet-i Ebediyye" kitabında okumuştum: O devirde kitaplar hattatlar tarafından elle yazılıyordu. Sultan Kanuni, Kur'an-ı kerimî sekiz defa yazmıştır. Yazdığı Mushaf'ı şerifleri ihtiyaç olan **camii**, medrese gibi yerlere vakfetmiştir. Bunun okuduğunda, çok derin düşüncelere düşmüştüm. Devleti idare etmek gibi çok mühim

görevleri bulunan, bir cihan padişahının Kur'an-ı kerimî sekiz kere yazması çok büyük bir hadisedir. Acaba biz buradan yazmayı, kaç kere hatmettik?

HAYRETE DÜŞÜREN VAKIFLAR

Osmanlıda kurulumuş, duyanları hayrete düşüren vakıflar da vardır. Fakirlerle yakacak temin etme vakfı, hizmetçilerin efendileri tarafından azarlanmaması için kırıldıkları kâseleri satın alma vakfı, borç sebebiyle hapse girenlerin borçlarını ödeyerek hapisinden kurtarması vakfı, kimsesizlerin cenazelerini kâdime vakfı, hasta leykeleri tedavi vakfı ve koş aylanında aç kâla kışlara yem yedirmek vakfı bunlardan sadece birkaçıdır.

Ne yazık ki, Osmanlıların kurdukları bu vakıflar, imparatorluğun son devrinde litahat rakı Partisi hükümetinin, devleti Çihan Harbi'ne sokması sonucunda memleketi meydana gelen başboşluklar, cumhuriyet döneminde ise tek parti iktidarının maziyi költüyleyi ve geçmişi izlerini çok edici siyaseti yüzünden çok büyük yara aldı.

Prof. Dr. Ekrem Buğra Ekinci, bir makalesinde cumhuriyet devrinde vakıfların akbette dair şunları ifade etmektedir:

"Mülkiyet hakkı, mukaddes ve dokunulmaz bir insan hakkı olduğu halde, pek çok vakfa el konulmuş; bunlar vakıf fikrine hiç de uymayan başka maksatlara tahsis edilmiş veya hususi şahıslara satılmıştır.

Hâlbuki şartı vakıf, nass-ı şâri gibidir. Yani vakfedenin şartı, âyet ve hadis gibi değiştirilmez, kâdise meşhurdur. Tek Parti devrinde bazı vakıf eserlerinin tamir edilmesi de, bu vakıflara el konulup başka maksatlara kullanıldığı gerçeğini değiştirmez. Böylece milletin bin senelik tarihine damgasını vurmuş vakıf medeniyeti hâzin ve utanç verici bir şekilde tasfiye edilmiştir. Osmanlılar nice mali sıkıntılara boğuşmuş; ama mülkiyet hakkına hümtetmekten dolayı, hiçbir zaman vakıflara ilişkin aklallana gelmemiştir."

1924'te **camii**lerin idaresi ve buradaki vazifelerinin tayini **Diyanet İşleri** Reisliğine verildi; **camii**lerin mühtemilati, gelir getiren mülkleri ve eşyası ise Vakıflar Umum Müdürlüğü'nün kontrolüne bırakıldı. 1928'den itibaren **camii**ler tasfiye edilmeye başlandı. Buna göre 500 metre daireli **camii**lerin bir kalacak, diğerleri tasfiye edilip bırakılacak. Tasfiye işi kalan yüzlerce emenden bir kısmı kapatıldı; bir kısmı dışı başka işlere tahsis edildi; bir kısmı da yıktırılıp enkaz satıldı.

Vakıflar Kanunu'nun 'mimarî kıymeti olan **camii**lerin satılmayacağı' hükmüne aldıkları olmadı. Sadıkâ İstanbul'da 1000'in üzerinde **camii** yıkıldı. 1926-1949 yılları arasında 82 kâse ve havra da arazilerle beraber satıldı. 1945'ten sonra demokrasiye geçişte, muhale-

fetini elimi güçlendirmek adına, işgal edilen bazı **camii** boşaltılıp tamamı ederek ibadete açıldı. 1950'den sonra yüz genişletme sebebiyle çok sayıda **camii** ve vakıf eseri yok edildi. Vakıf eserlerin satış 1960'larda da devam etti.

YENİ DEVİRDE 8 BİN 562 VAKIF SATILDI

Cumhuriyetin ilk 16 yılı içinde satılan vakıf sayısı tespit edilebildiğine göre 8 bin 562'dir. Sayısı yüz binleri bulan idareetmili ve mukataah vakıflar buna dâhil değildir. ("Vakıfların Açılı Taziyesi", Türkiye gazetesi, 22.06.2020)

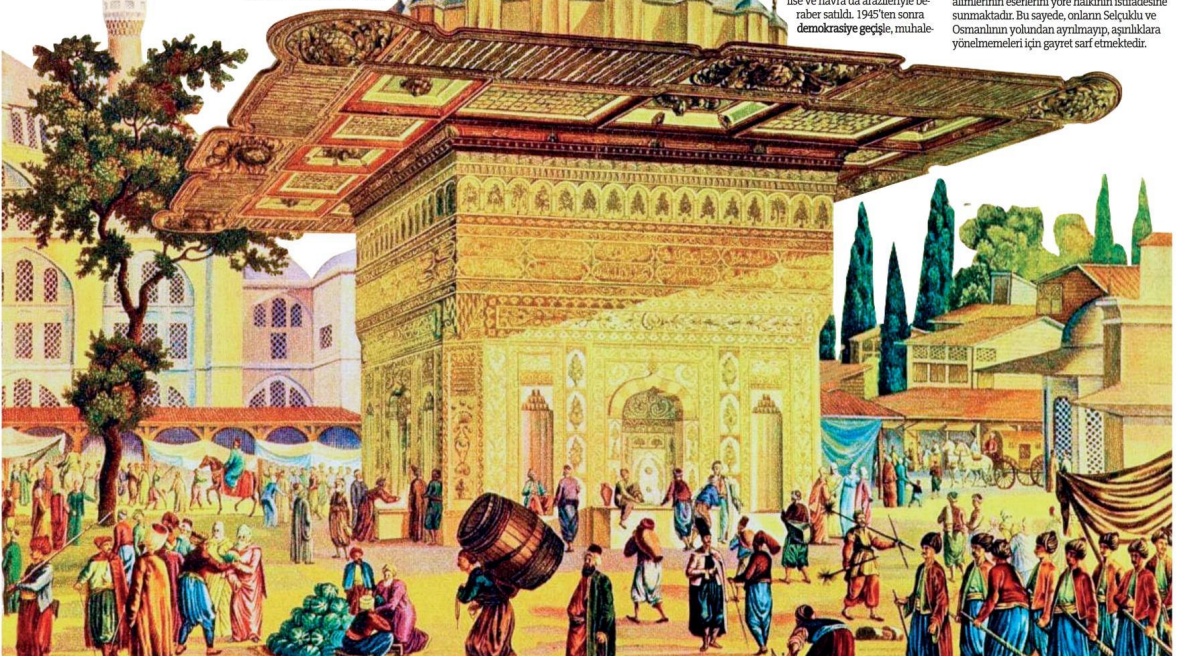
Günümüzde vakıf, demek gibi kâr amacı gütmeyen kuruluş, tamamı olarak sivil toplum kuruluşları (STK) olarak adlandırılmaktadır. Ülkemizde son 20 yıl devirde, STK'lar daha uyumlu bir çalışma metodu izlemektir. Gelenekten beslenen eski vakıf hareketleri vesilesiyle STK'lar, büyük ölçekte işleri üretmiştir. Türkiye'de belirli sahada uzmanlaşmış STK'ların daha muvaffak olduğu görülmektedir. Bunun için, karar alıcılardan bu hususta dikkat etmesi faydalı olacaktır.

Ülkemizde vakıfların yaşatılması ve topluma ulaşmasındaki temel problem ise kaynakların yetersizliği. Gelişmiş ülkelerin pek çoğunda STK'lar devletin nakdî desteğinden ve vergisel avantajlardan faydalanmaktadır. Ülkemizde ise, vakıflar daha ziyade üyelerinin katkısı ve toplanan bağışlarla veya itisadi işletmesi varsa bunun yürütümü olduğu ticari faaliyet ile kaynak sağlamaktadır.

VERGİ MUAFİYETİ GENİŞLEMELİ

Mer'î mevzuatta bağışlar yapıldıktan bağışlan, sadece vergi matrahlarının %5'lik kısmını, vergi matrahından düşülmektedir. Ülkemizde "vergi muafiyetini" haiz İhlas Vakfı gibi vakıflara yapılan bağışların tamamı gelir ve kurumlar vergisi matrahından düşülmektedir. Mevzuat bu şekilde düzenlenirse, devletin herhangi bir kayba olmayacaktır.

İhlas Vakfı da merhum Erver Ören'in teşebbüsü ile Sevgili Peygamberimizin "İnsanların hayırları, insanlara faydalı olmalıdır" mübarek sözünü düstür edinecek, 1975 yılından beri faaliyet göstermektedir. Türkiye'de 32 öğrenci yurdunda, üç binden ziyade yükseköğrenimi öğrencisine hizmet vermektedir. Ayrıca partner kuruluşları vasıtasıyla, Afganistan'da öğrenci yurtlarında yedi yüz el civarında öğrenciyi bakmak ta olup, 104 komplekte 11 bin 220 öğrenci için mekânlar yapmıştır. İhlas Vakfı, aynı şekilde Afrika kıtasında da **camii**, medrese ve yetimhaneler kurmuş, derin sondaj su kuyuları açmıştır. Diğer taraftan, partner kuruluşları vasıtasıyla, Afrika'da ve Afganistan'da büyük Türk **İslam** âlimlerinin eserlerini yöre halkının istifadesine sunmaktadır. Bu sayede, onların Selçuklu ve Osmanlıdan yolumdan ayrılmayıp, aşkınlara yönelmemeleri için gayret sarf etmektedir.

Yozgat şehidini tekbirle uğurladı

Adana'nın Kozan ilçesinde otomobille askeri aracın çarpışması sonucu ağır yaralanan ve 29 gündür hastanede tedavi gören Jandarma Uzman Çavuş Muharrem Efendi Dündar (27) şehit düştü. Dündar'ın naaşı memleketi Yozgat'ta düzenlenen törenin ardından tekbirler eşliğinde toprağa verildi.

ADANA'nın Kozan ilçesi Mansurlu kavşağında 9 Nisan günü İlçe Jandarma Komutanlığı'na ait minibüs ile Mustafa Çakır yönetimindeki otomobil çarpıştı. Kazada, göreve gidilen minibüsteki Jandarma Uzman Çavuş Yusuf Avan (28) ile Jandarma Astsubay Çavuş Burak Şahin (27) şehit düştü, 3 asker de yaralandı. Kazaya karışan otomobilin sürücüsü Mustafa Ç. tutuklanmıştı.

29 GÜN SONRA ŞEHİT DÜŞTÜ

Yaralı askerlerden 2'si tedavilelerinin ardından taburcu edildi. Sağlık durumu ağır olan Uzman Çavuş Muharrem Efendi Dündar (27), Kozan Devlet Hastanesi'nde yapılan müdahalenin ardından Adana Şehir Hastanesi'ne sevk edildi.

Yoğun bakım ünitesinde tedaviye alınan Uzman Çavuş Dündar, dün kazadan 29 gün sonra şehit düştü.

Şehit Jandarma Uzman Çavuş Muharrem Efendi Dündar için İl Jandarma Komutanlığı'nda tören düzenlendi. İl Müftü Yardımcısı Mekki Solmaz'ın dualarının ardından, Dündar'ın naaşı memleketi Yozgat'a uğurlandı.

GÖZYAŞLARI SEL OLDU

Helikopterle Yozgat'ın Yerköy ilçesine getirilen Şehit Dündar için Molla Hüsrev Camii'nde ikinci vakti cenaze töreni yapıldı. Törende şehidin eşi Kübra, annesi Sultan ve Babası Mustafa Dündar ile yakınları Türk bayrağına sarılı

tabuta sarılarak gözyaşı döktü. Cenaze namazını İl Müftüsü Ali Gülten kıldırdı.

HEMŞEHRİLERİ YALNIZ BIRAKMADI

Törene şehidin ailesi ve yakınları, Yozgat Valisi Ziya Polat, Kırşehir Valisi İbrahim Akın, İçişleri Bakan Yardımcısı Tayyip Sabri Erdil, milletvekilleri, askeri personel ve vatandaşlar katıldı. Cenaze namazının ardından Şehit Uzman Çavuş Muharrem Efendi Dündar'ın naaşı tekbirler eşliğinde Yerköy Şehitliği'ne defnedildi.

Orta Afrika'da Ramazan

Orta Afrika'da Ramazan mutluluk, kardeşlik, paylaşmak, coşku ve ibadetin ayı olmayı hâlâ başarıyor. Ve ilahi bir mucizeyle Ramazan, Orta Afrika'ya her zaman bereketiyle gelir. Özellikle bu bereketli ayda Orta Afrika'nın çoğu illerinde ve kasabasında **İslam** dinine geçenler olur. Yaşadığım bölgede özellikle Ramazan'ın paylaşmak, kardeşlik ve ibadet ruhundan etkilenen gayri Müslimler **İslam** dinini araştırır ve bir kısmı **İslam** ile şereflenir.

ORTA Afrika Cumhuriyeti Afrika'nın tam ortasında bulunan ve Kamerun, Çad, Sudan, Güney Sudan, Kongo Cumhuriyeti, Demokratik Kongo gibi ülkelerle sınırları olan bir ülke. Diğer taraftan dünyanın en fakir ülkeleri listesinde ikinci sırada yer alıyor. Ülke nüfusunun yüzde 70'i Hristiyan, **Müslümanlar** ise azınlık durumdadır. 2013 yılında azınlık veren iç savaş, zaten azınlık olan **Müslümanlardan** binlercesinin hayatına mal oldu. Orta Afrika'daki **Müslümanların** durumu hiçbir açıdan çok iyi değil ve tüm bunların üstüne bir de hâlâ çeşitli ayrımcılı muamelelere mâruz kalıyorlar.

■ PAYLAŞMAK, COŞKU VE İBADETTİR

Müslümanların üstündeki tüm baskılara rağmen, Orta Afrika'da Ramazan mutluluk, kardeşlik, paylaşmak, coşku ve ibadetin ayı olmayı hâlâ başarıyor. Ve ilahi bir mucizeyle Ramazan, Orta Afrika'ya her zaman bereketiyle gelir. Özellikle bu bereketli ayda Orta Afrika'nın çoğu illerinde ve kasabasında **İslam** dinine

geçenler olur. Yaşadığım bölgede özellikle Ramazan'ın paylaşmak, kardeşlik ve ibadet ruhundan etkilenen gayri Müslimler **İslam** dinini araştırır ve bir kısmı **İslam** ile şereflenir.

Özellikle son bir kaç yıl içinde Orta Afrika Cumhuriyeti'nde pek çok kişi **İslam**'a ihtida etti. Bu arada bu yazıyı yazarken Orta Afrika'daki **Müslüman** oranı yüzde 15'ti. Ama inşallah ilerleyen senelerde bu nispet daha da artacak. Çünkü artık Orta Afrikalı pek çok gayri Müslim, **İslam**'ın gerçek din olduğunun farkında. Ancak iman etmek biraz da nasip meselesi. Bazen de vaktin gelmesini beklemek gerekiyor.

■ 'PAPAZLAR BİZE YALAN SÖYLEDİLER'

Mesela geçen sene şehadet getirerek **Müslüman** olan bir kişiye, neden **İslam**'ı seçtiği soruldu. Adam da şöyle şaşırtıcı bir cevap verdi: "Bize senelerdir yalan söylediler. Papazlar bize yalan söylediler, gerçekleri bildikleri hâlde bize yalan söylediler. **İslam**'ı anlatırken hep bize '**Müslümanlar** terörist,

tecavüzcü' deyip durdular. Bu sayede pek çok insanı aldattılar. Ben bir gün **İslam**'ı doğru düzgün bir şekilde araştırıyım dedim. Bu birkaç yılını aldım ama sonunda doğruları kavrayıp **Müslüman** olamaya karar verdim.

İslam dini o kadar doğru bir yol gösteriyor ki gerçek kurtuluş ancak onunla geliyor. Papazlar çoğu zaman sorduğum soruları cevapsız bırakıyorlardı. Herhangi bir cevap alamıyordum ve bana hep git İncili oku diyorlardı. Hâlbuki İncil'de sorduğum sorunun herhangi bir cevabı da yok. Ama bir imama aynı soruyu sorduğumda bana tereddütsüz bir şekilde mantık dolu bir cevap veriyor. Ve bana verilen ayet ve süreleri gerçekten Allah-ü Teâlâ doğru bir şekilde anlatmış. **Müslüman** oldum ve her gün 5 vakit namazımı kıyıyorum elhamdülillah. Ramazan ayına da doğru düzgün ve **İslam**'ın bana öğrettiği şekilde riayet edeceğim. Öyle mutluyum ki gerçekten de huzur **İslam**'dadır."

■ CAMİLER BULUŞMA NOKTASI

Orta Afrikalı **Müslümanların** Ramazan hazırlıkları bir ay öncesinde başlarlar. Kadın, erkek, yaşlısı, genç fark etmeksizin Ramazan alışverişi yapmak üzere ülkenin en büyük çarşı-pazarlarına giderler. Bir aylık gıda ihtiyaçları temin ederler ve her sene bu anı heyecanla beklerler.

Ramazan'da Orta Afrika **camileri** ve medreseleri genelde dolup taşar. Buralar ülkenin her köşesinden gelen **Müslümanların** buluşma noktasıdır. Yenileme ihtiyacı olan Mosque Central, Mosque Atique ülkenin en büyük **camileridir**. **Camilerde** sadece mukabele okunmaz. Tefsir dersleri olur, hadis yarışmaları yapılır.

Kadınlar ve çocuklar **camileri** temizleyip süslerler. Bazı **Müslümanlar** zorunlu ihtiyaçları haricinde hiç camiden dışarı çıkmazlar. Çocuklara Kur'an, fıkıh, hadis, kelim ve tefsir kursları verilir. Ve öğle namazdan sonra başlayıp ikindi namazına kadar devam edecek şekilde

FOTOĞRAF: İHH / ABDULLAH KİBRİTÇİ

Orta Afrika'nın en öne çıkan yemekleri

Orta Afrika mutfağı oldukça çeşitli ve zengindir. Bunlardan en tanınanları palmye fındık balığı, pirinç ile keçi güveç, bamya ile siğir eti, koko ve tırtıllardır. Orta Afrika'da hem **Müslümanlar** hem de gayri Müslimlerin en çok tükettiği yemeklerin başında koko ve tırtıllar yer alır. Belki bir gün yolunuz Orta Afrika'ya düşerse mutlaka denemenizi tavsiye ediyorum. O kadar güzel ve lezzetli ki anlatılması zor. Yine de bu güzel menüyü nasıl yapıldığını kısaca anlatayım: Tırtıllar, karıncalanmaları çıkararak iyice temizlenir. Bir dakika kaynatılır, soğutulup, süzülür. Ilık suda yarım gün bekletilir. Ezilmiş kabak çekirdeği ile pürüzsüz bir macun hazırlanır. Domatesler doğranır, yemeklik doğranmış soğan yağda kavrulur. Tırtılları, domatesleri, tuzu, karabiberi eklenir. Soğuk su eklenip 15 dakika pişirilir. Kabak ezmesi eklenir, karıştırılıp, ardından 15 dakika daha pişirilir. Yıkamış, pişirilmiş ve süzölmüş kökô eklenir. Birkaç dakika daha pişirilip, sıcak olarak servis edilir.

Kadınlar ve çocuklar **camileri** temizleyip süslerler. Bazı **Müslümanlar** zorunlu ihtiyaçları haricinde hiç camiden dışarı çıkmazlar. Çocuklara Kur'an, fıkıh, hadis, kelim ve tefsir kursları verilir. Ve öğle namazdan sonra başlayıp ikinci namazına kadar devam edecek şekilde caminin imamı veya Türkiye, Mısır ve Arabistan gibi ülkelerden gelen kişiler tarafından vaazlar verilir.

caminin imamı veya Türkiye, Mısır ve Arabistan gibi ülkelerden gelen kişiler tarafından vaazlar verilir.

Kadınlar da hakeza sabahdan öğlene kadar genelde **camilerde** olurlar. Onlara da kadın vaizeler nasihat ederler. Kur'an ve sünneti öğretirler. Öğle namazını kıldıktan sonra kadınlar evlerine geçerek iftar hazırlığı yaparlar. İftar sofralarında özellikle Orta Afrika'da çok çeşitli yemekler olur. Orta Afrika'da teravih namazı genelde ailece **camilerde** kılınır.

Ramazan ayı boyunca ülkenin bütün **camileri** iftarlıklarla dolar. **Müslümanlar** genelde evde kendi başlarına iftar yapmazlar ve hatta hazırladıkları yemekleri de yanlarına alıp camiye getirerek herkesle paylaşırlar. İftarlar genelde **camilerde** yapılır.

Diyanet Vakfı, İHH ve diğer yardım kuruluşlar, ihtiyaç sahibi Orta Afikalı **Müslümanlara** bir ay yetecek kadar gıda yardımı yapıyorlar. Şunu da ekleyelim ki, 2013' ten beri ülkede yaşanan iç çatışmalar sırasında ülkeyi terk eden kadın ve çocuklar komşu ülkelere sığındı. Bu **Müslüman** ve gayri Müslim ailelere her sene İHH ve **Diyanet Vakfı** gibi yardım kuruluşları ve kurumlarından gıda kolisi getirilmesi geleneksel hale gelmiştir.

Türkiye bu anlamda gerçekten dünya tarafından kendi kaderine terk edilmiş olan Afikalı ve özel olarak Orta Afikalı halklara sahip çıkıyor ve bunu yaparken din ve ırk ayrımı yapmıyor. Ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın dediği gibi Türkiye Afrika'ya baktığında elmasları, altınları, madenleri görmüyor. Sadece ve sadece dost ve kardeşlerini görüyor. •

MAR PETYUN KELDANI KİLİSESİ

BÖYLEYDİ

BÖYLE OLDU

PKK YIKTI, DEVLET AYAĞA KALDIRDI

Diyarbakır Sur'daki Surp Giragos Ermeni ve Mar Petyun kiliseleri, PKK'lı teröristlerce 2015'te gerçekleştirilen saldırılarda büyük zarar gördü. İki kilise Başkan Erdoğan'ın talimatıyla 32 milyon lira kaynakla restore edilerek dün hizmete açıldı.

DİYARBAKIR'IN Sur ilçesinde, PKK'lı teröristlerce 2015'te gerçekleştirilen saldırılarda zarar gören, Surp Giragos Ermeni Kilisesi ve Mar Petyun Keldani kiliselerinin restorasyonu tamamlandı. Kiliselerin açılış törenine katılan Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy, Diyarbakır'ın farklı kültür ve inançlara ev sahipliği yaptığını hatırlattı. "Böyle kadim bir şehre sahip olmak büyük bir zenginlik" diyen Ersoy şöyle konuştu: "Orta Doğu'daki en büyük Ermeni Gregoryen Kilisesi, sadece kentteki vatandaşlar açısından değil

dünya kültürel mirası açısından da önemli. Kültürel mirasımızın önemli hazineleri olan bu iki yapı, geçtiğimiz yıllarda terör grupları tarafından hedef alınarak tahrip edilmişti. Anadolu'nun dört bir yanında bulunan ibadethanelerin aramızdaki kardeşliğin nişanesi olduğuna inanıyoruz."

ERDOĞAN TALİMAT VERDİ

Yaklaşık 32 milyon liraya mal olan restorasyon çalışmalarına destek veren Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına teşekkür eden Ersoy, "Bu res-

torasyonlar kültürel mirasın korunması adına çok anlamlı bir çalışma" dedi. Diyarbakır Valisi Münir Karaloğlu'na "Sayın Cumhurbaşkanımızın talimatlarıyla, destekleriyle saldırılardan zarar gören Sur bölgesindeki 6 mahallede vatandaşlarımızın evleri yeniden inşa edildi. Yakılan **camilerimiz**, kiliselerimiz, tarihi yapılarımız restore edildi" diye konuştu. Türkiye Ermenileri Patriği Sahak Maşalyan da, farklı dönemlere, milletlere ve dillere ait eserlerin korunmasının ileri bir medeniyet göstergesi olduğunu söyledi.

SURP GİRAGOS ERMENİ KİLİSESİ

BÖYLEYDİ

BÖYLE OLDU

UZUN İNCE BİR YOLDUR GÖÇ

Küresel kronik bir sorun haline gelen göç ile ilgili köklü ve kalıcı politikalar üretmek yerine hangi ülkenin kaç mülteci aldığı üzerinden basit matematik hesapları yaparak sorununun çözülemeyeceği aşıkardır. Bu nedenle, göç veren ve göç alan ülkelerin ortak bir platformda çözüm odaklı politikalar geliştirmesi şarttır.

Prof. Dr. Ayfer Gedikli
Üzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dekanı

şer müteciller ve göçmenler için bir kaza yapıldıydı, o şarklar halinde değerli ozanımız Akşem Veyseî'nin zamanın aşan o meşhur "Uzun nice bir yoldayım" türküsü oldu. Gerçekten de müteciller ve göçmenlere mecbure yol alan bir gemidir. Geminin tirizi de bu yola yansıması, insanın mecburiyetle bir yola çıkması, de alabora olan içkindeki derin maviliklerde kaybolması göçmenin kaderidir. Kimi zaman iklim, kimi zaman güvenlik tehdidi, kimi zaman da yeni yurt, yuva bulma hevesi insanın köklerinden kopıp kaçma diyarlara atar.

Essen göç olgusu, neredeyse insankâfi tarihi kadar eskidir. Tüm tarih boyunca doğudan batıya, gineyden kuzeye bütün kıyafetlerle gerçekleşen göçler, M.S. 19. yüzyıla kadar yaşanan Kavimler Göçü, Asya'dan Avrupa'ya doğru gerçekleşen ilk önemli göç dalavazıdır.

Müstahımların yaptıkları güçlere bakıldığında ise doğrudan batıya yönelik gelişmelerin insan herkeşine çok önemli dalgalanmış okuluğu gösteriliyor. Bunlardan ilki, Enveriler döneminde 8. Yüzyükteki Arap **Müstahımlarını** İslamıyet'i yaymak maksadıyla Kuzey Afrika'dan Cebel Taki Tanka Bölgesi'ne geçerek Afrika'nın güney-batısına yönelik yaptıkları saldırılar ve ardından gelen güçlerdir. Sicilya, Malta, Portekiz ve İspanya'ya kadar olan bölgede uzun süre batıya sürdüren Endülüis devletleri, Avrupa'da **Müstahımların** sayısının artmasına ve kültürlünün yerleşmesine önemli katkı sağladılar. Günümüzde İspanyolcada kullanılan birçok kelime Arapçadan geçmiştir. Endülüis devletin yıkılmasından ardından **Müstahımlarını** sayılarından dökken çekilen bir azınlık meydana

na gelmis ve Kuzey Afrika ülkelerini tersine keşif yapmıştırm. Avrupa'ya yönelik ticaret için göç dalgası, Osmanlı Devleti'nin genişlemesi döneminde, Balkanlar'a yönelik yapılan göçlerin gerekçesini oluşturdu. Fethillerle birlikte "evlad-ı fünûn" Anadolu'dan göç ederek Avrupa'ya yerleşmeye başladılar ve bu göçün etim dünüştürü. Doğru'dan Batı'ya.

Müslümanlar tarafından gerçekleştirilen üçüncü göç dalgası da 1. ve II. Dünya Savaşları sırasında gerçekleşti. Her iki savaşta da Batılı ülkelerin sömürgelemlerinde topladıkları ve kendi savaşlarına asker olarak kullandıkları milyonlarca **Müslüman** hayatta kalmayı başaramadı ve bu savaşların sonrasındaki yıllarda ülkelerine geri dönmeyen Avrupa'da kalımları temsil etmişlerdir. 1960'ların yarısında, başta Almanya ve İngiltere olmak üzere gelişmiş Avrupa ülkeleri tarafından yüksek yaş gerektirmeyen ağır sanayi işletmelerinde çalıştırılmak üzere gelinekelen olan ülkelerden birisi olan **Müslümanlar** da bu göç dalgasının bir parçasıydılar. Bangladesh, Yunanistan gibi ülkeler bu dönemde Orta ve Batı Avrupa'ya yoğun göç vermiş ülkelerdir. Ancak, önceki dönemlerde yaşanan göçlerden farklı olarak

bu dönemde yaşanan göçlerin kalıcı olması istenmemiş, iş akıtları bittiğinde işçilerin kendi ülkelerine geri dönmeleri tasarlanmıştır. Örneğin Almanya, Türk işçileri için "misafir işçi" statüsü oluşturmuş, uzun yıllar boyunca bu göçmenlerin kalıcı olarak ülkelerine geldiğini kabullenmek istememiştir. Zaman içinde aile bütünlüğünün sağlanması için işçilerin eş ve çocuklarını da yanlarına almalarıyla Batılı ülke yönetimleri de bu göçmenlerin kalıcı olduklarını kabul etmek zorunda kalmışlardır.

[illegible]

Bir kutu mama için...

Özellikle 2015 sonrası dönemdeki Kuzey Afrika ve Orta Doğu'nun yoksul ülkelerinde Avrupa'ya yönelik gırtlarsız göçler, daha ulaşılabilir taşıtlar sonucunda yaşıyor. Açık Bahan, ilke ki sıvısı istisnalarla, diğer ülkelerin mükâhaleleri, taşıt yolları teminleri sebebiyle oldukça yoksulдук, can güvenliği kaçış gibi birer kaçış yolu olarak Afrika, Suriye, Afganistan, Irak ve Suriye gibi ülkelerin sığınmacılarına karşı zorlamaları. Yasa dışı yollarla ve çok zaman olmaksızın gırtlarsız şekilde yapılan geçişler sırasında 10 binden fazla kişinin Akdeniz'de in karınak sulamada boğulduğu tahmin edilmektedir. Geçmişte yıl bazında dırsızlar göçü nedeniyle denizle boğulmuş kaçkına vuran Avrupa sınırlı beheren kaçkılarla yitirilmiş ve bu sığınmacıların büyük bir kısmı, özellikle Suriye sığınmacılarının denizden kaçmaları, kaçırarak olmaktadır. Bu sığınmacıların büyük bir kısmı, özellikle Suriye sığınmacılarının denizden kaçmaları, kaçırarak olmaktadır. Bu sığınmacıların büyük bir kısmı, özellikle Suriye sığınmacılarının denizden kaçmaları, kaçırarak olmaktadır.

Kameralar kapanınca...

Göç yolunda türlü risklerle karşılaşılman yanında, ne zaman biteceği bilinmeyen kamp hayatları da başka bir dramdır. Asgari fiziksel yaşam standartlarından yoksun şekilde, türlü çeşit bulacağı hastalıklarla kol kola yaşam mücadelesi vermek elbette hiçbir insanın hak etmeyeceği durumdur. Kampalarda doğan çocukların temel sağlık ve eğitim hizmetlerinden yoksun olmaları yanında kötü beslenme ve güdüşsüz nedeniyle yaşamaları kaybetmeleri bu kampalarda olukluka yaşıyan (!) görülen olaylardır. Birleşmiş Milletler İvi Nivet Elcisi olan ünlü akt-

rist Angelina Jolie'nin başına salı takarak kameraların ardından bükülmelerine dolanması ve kaçtığına alâhık suçlularla birleşti; kara fotoğrafı vermesi, cübbette geçi; dramının farkedilmesini artırmışa kaçışından önmekdir. Ama bu insanları kameraların birleştiği kara fotoğrafa doyurması ya da detlerin için zıtlı mılmın mı? Angelina Jolie, arksında kameralar ve basın mensupları ile yaptığı kırıp gezir lerinde kameralar kapandıktan sonra müllerciler için hayret ne kadar değişiyor? Bu sorunlar cevapsız kalması, esasında geçi ve mülleri sorunlarına yuvarla kıl önmeli bir kütüşe kaçınan olmamış da ortay koyuyor. Öyle ya, bu insanlık dramı kara gözü, eğer merli, Hisyenli olmayanların başına geliyor. Sarsın, beyaz terli, mavi çizgili önmeli başına gelme gözü önmeli bir sorun değildir!

Nüfus değişiyor

[illegible][illegible][illegible]

Kim ülkesini terk etmek ister?

[illegible][illegible]

Türkiye'nin 'terör koridoru' planlarını alt üst ettiği Azez, Cerablus, El-Bab ve Çobanbey şehirlerine yönelik Fırat Kalkanı Harekati'nin üzerinden 6 yıl geçti. **Türkiye'nin desteğiyle bölgedeki şehirler alt yapı ve üst yapı hizmetleri ile yeniden canlandı. Çobanbey'de nüfus 6 yıl içinde Türkiye'den gönüllü dönüşlerle 75 bini aştı. Yeni gönüllü dönüşlerle birlikte şehre daha fazla yatırım yapılması bekleniyor.**

Nüfus 7 kat arttı

Çobanbey terörden arındırdıktan sonra tüm kamu binaları yeniden restore edildi. İlçenin yeniden ihyası için 2016 yılında kurulan Çobanbey Yerel Meclisi, o günden bugüne kadar sağlık, eğitim, gümrük, belediye, emniyet, hukuk, nüfus müdürlükleri ve organize sanayi bölgesi ile Suriyelilere hizmet veriyor. Çobanbey'in 2016 yılında 10 bin olan nüfusu Türkiye'nin dört bir tarafından gönüllü dönüşlerle 75 bini aştı.

Gönüllü dönüşün yolu

Türkiye, Suriyelilerin ülkelerindeki güvenli bölgelere gönüllü olarak dönmeleri için yeni projeleri devreye almaya hazırlanırken, güvenli bölgelerde bugüne kadar yapılan yatırımlar ve gönüllü dönen Suriyeli sayısını mercek altına aldık.

Yasemin Asan

atılan Çobanbey Hastanesi, bölgenin en kapsamlı devlet hastanesi unvanına sahip. 200 yataklı hastane; 8 ameliyathane salonu, 18 yenidoğan yoğun bakım küvözü, 18 yataklı erişkin yoğun bakım, 5 yataklı pediatrik yoğun bakım, 16 cihazlı Diyaliz ünitesi, 51 poliklinik odası, 4 diş ünitesi, 1 Bilgisayarlı

Tomografi, 1 mamografi, ve 6 hasta yatış servisiyle hizmet veriyor. Atif olarak 416 personelin çalıştığı hastanede acil sağlık hizmetleri esnasında kullanılmak üzere 3 adet ambulans bulunuyor. Hastanede şu ana kadar 39 bin 257 poliklinik hastası, 3 bin 297 yatan hastaya bakılırken, bin 673 ameliyat ve 663 doğum gerçekleştirildi.

DOKTORLAR YETİŞECEK

Sağlık Bilimleri Üniversitesi'ne bağlı olarak kurulan Çobanbey Tıp Fakültesi'nin binası da yakında tamamlanarak bölgenin doktorlarını yetiştirecek.

COCUKLAR SİLAH DEĞİL KALEM TUTUYOR

Çobanbey ve kırsal köylerindeki 60 okulda 11 bin 200 çocuk eğitime buluşurken gençlik merkezi ve halı sahalar ile gençlerin sosyalleşmesi sağlanıyor. Bu sayede terör örgütlerinin ellerine silah tutuşturduğu çocuk görüntülerinin hafızalardan

silindiği Çobanbey'de çocuklar artık kalem tutuyor.

A SINIFINDA GÜMRÜK KAPISI

Çobanbey Gümrük Kapısı, Fırat Kalkanı Harekati sonrası A sınıfına yükseltilecek ticari geçişlere açıldı. Kapıdan, günlük en az 100 araç giriş-çıkış yapıyor.

DUNYA PAZARINA İHRACAT

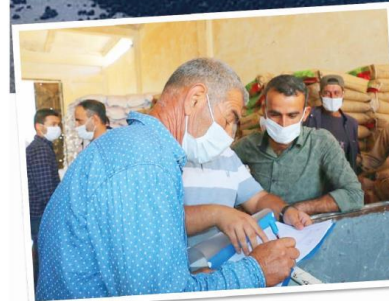
Şehrin ekonomisinin canlandırılmasına yönelik destekler de veriliyor. Bölgede kurulan Çobanbey Organize Sanayi Bölgesi'nde en fazla ayakkabı, mobilya, deri mont, demir işleri yapılıyor. Ayakkabı üreten Suriyeliler, Irak, Suudi Arabistan, Libya ve Rusya'ya ihracat yapıyor.

TARIM GELİR KAPISI

Bölgede tarımda önemli bir gelir kapısı haline geldi. Fıstık, mercimek, sarımsak, buğday, arpa yetiştiren Suriye halkı, ihtiyaç fazlası ürünleri yurt dışına satıyor. Türkiye, tohum ve ilaç desteği de veriyor. Fırınlara un temini için 2 bin 500 tonluk ambar inşaatı tamamlanan Çobanbey'de yakın zamanda sebze hali de inşa edilecek.

CAMİLER CEMAATE KAVUSTU

Bölgedeki terör örgütünün zarar verdiği camiler onarılmak, ihtiyaç duyulan yerlere mescitler inşa edildi. ■ ANKARA

Yollar huzura çıkıyor

Şehirler, duble yollarla birbirine bağlandı. Çobanbey Gümrük Kapısı'ndan Çobanbey merkeze uzanan duble yol tamamlandı. Şehirde, Cerablus ve Azez'e 22 kilometrelik asfalt yol yapılırken, 6 kilometrelik yol projesinin çalışmaları da devam ediyor. Çobanbey'den El-Bab'a ve Cerablus'a uzanan yolun, ilerleyen dönemlerde terörden temizlenmesi halinde Münbiç'e kadar yapılması planlanıyor.

Cami saldırısına sessiz kalmadılar

Belediye Başkanı François Grosdidier organizatörlüğünde düzenlenen gösteriye, belediye temsilcilerinin yanı sıra, Türk toplumu ve cami cemaati katıldı.

Belediye Başkan Yardımcısı Ferit Burhan, burada yaptığı açıklamada, **Müslümanların**, çocuklarını camiye getirmekten çekinir

hale geldiğini belirtti. Burhan ayrıca, valilikten **camii** çevresine güvenlik kamerası talebinde bulunduklarını ifade etti.

AYNI GÜNDE İKİ CAMİYE SALDIRI

Fransa'nın Metz kentinde perşembeyi cumaya bağlayan gece DİTİB'e bağlı Merkez **Cami**

molotofkokteylleriyle kundaklanmış, çıkan yangında caminin dış cephesi ciddi hasar görmüştü.

Bölgedeki Mulhouse kentinde de Metz saldırısının sabahında DİTİB'e bağlı başka bir caminin duvarına hakaret içerikli ifadeler yazılmıştı. ■ **FRANSA**

Fransa'nın doğusundaki Metz kentinde Diyanet İşleri Türk İslam Birliği'ne bağlı Merkez Cami'ye yönelik ırkçı saldırı protesto edildi.

Fransa'da **İslam** düşmanlığı CAMİYE MOLOTOFLU SALDIRI

Ankara – Fransa basınındaki haberlere göre, Türk Kültür Merkezi (CCT) bünyesindeki caminin duvarına Perşembe günü sabah namazı esnasında bir şahıs hakaret içerikli ifadeler yazdı.

CCT Başkanı Mustafa Düzenli, ilk defa böyle bir saldırıyla karşılaştıklarını açıkladı.

Namaz esnasına denk gelmesi nedeniyle saldırının organize olduğu kanaatini taşıdığını dile getiren Düzenli, imamın namazdan önce saldırının gerçekleştiği duvarın önünden geçtiğini ve bu sırada duvara henüz herhangi bir şeyin yazılmamış olduğunu belirtti.

FRANSA'DA MÜSLÜMANLARDA ENDİŞE HAKİM

Düzenli, bölgedeki **Müslümanların** güvenliğinden endişe duymaya başladığına dikkati çekerek, "Cuma günleri namaz için 1000'den fazla kişi toplanıyor. Bunu yapan daha başka şeylere de kalkışabilir." diye konuştu.

Cami yetkililerinin şikayette bulunması üzerine polis olaya ilişkin

soruşturma başlattı.

MOLOTOFKOKTEYLLİ SALDIRI

Aynı bölgede Metz kentinde de perşembeyi cumaya bağlayan gece DİTİB'e bağlı **camii** molotofkokteylleriyle kundaklandı. Çıkan yangında caminin dış cephesi hasar gördü.

Belediye Başkanı François Grosdidier saldırıyı "**İslamofobik**" olarak niteledi.

DIYANET İŞLERİ BAŞKANI

ERBAŞ FRANSA'DAKİ CAMİDE HUTBE OKUMUŞTU

DİTİB'e bağlı **camilere** yönelik kundaklama ve **İslam** karşıtı saldırıların **Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş**'ın ramazanın sonuna doğru Fransa'nın Strazburg şehrinde bulunan DİTİB Yunus Emre **Camisi**'nde teravih namazı kıldırması ve hutbe okuması sonrası döneme denk gelmesi dikkati çekti.

FRANSA'DA İSLAM DÜŞMANLIĞI ARTIK "YASAL"

Fransa yönetiminin, Ağustos 2021'de kabul ettiği ve **Müslümanların** hayatına müda-

Fransa'da hemen her gün **camilere** saldırı düzenleniyor. Ülkenin doğusundaki Metz kentinde Perşembe günü DİTİB'e bağlı bir **camii** molotofkokteylleriyle kundaklandı. Çıkan yangında caminin dış cephesi hasar gördü. Yine aynı bölgedeki Mulhouse kentinde de başka bir **camii**ye saldıran şahıs, caminin duvarına hakaret içerikli ifadeler yazdı.

hale ettiği, onları ötekileştirdiği gerekçesiyle eleştirilen "ayrılıkçılıkla mücadele" yasasıyla birlikte **Müslümanlara** ve **camii** ile mescitlere yönelik saldırılar artış göstermeye başladı.

Ayrıca, ülkede 2 Mart'ta yayımlanan bir raporda, Şubat 2018'den Ocak 2022'ye kadar 25 bine yakın **camii**, okul, dernek ve iş yerinin kontrol edildiği, aynı dönemde 20'den fazlası **camii** olmak üzere bu kuruluşların 718'inin kapatıldığı belirtilmişti.

Amerikan gazetesi New York Times da Fransa'da ayrımcı ve **İslam** karşıtı muameleye maruz kaldıkları için çok sayıda **Müslüman**'ın ülkeyi sessizce terk etmelerini haberleştirmiş, haber ülke medyasında uzun süre gündemde kalmıştı. AA

'Çevre dostu' Massy Ulu Camii dikkatleri çekiyor

Fransa'nın ilk çevre dostu camisi olarak bilinen, kubbesi ve büyük kısmı camdan oluşan minaresiyle dikkat çeken Massy Ulu Camii, enerji tasarrufu sağlaması ve doğal kaynakları etkili kullanmasıyla öne çıkıyor.

BAŞKENT Paris'in de içinde bulunduğu Ile-de-France bölgesinin 54 bin nüfuslu Massy kentinde inşa edilen camide, çift duvar izolasyonu, yerden ısıtma sisteminin yanı sıra kubbe, minare

ile pencerelerin özel camlardan oluşması ve aydınlatmada LED ışıkların kullanılması, kaynakların verimli kullanımını sağlıyor. Abdesthanelerinde sensörlü musluklar bulunan

camide depolanan yağmur suyuyla, temizlik yapılıyor ve çevredeki yeşil alan sulanıyor. İnşası 2010-2019 yıllarında tamamlanan caminin çatısında, enerji ve ısı kaybını önleyen, oksijen üreten bitkisel kaplama bulunuyor.

ZEYTİN VE İNCİR AĞAÇLARI BULUNUYOR

Caminin zemin katında 520 metrekairelik alanda erkekler, 250 metrekairelik asma katta da kadınlar namazlarını kılabiliyor. Camide ayrıca Kur'an-ı Kerim ve Arapça derslerinin yapıldığı 7 sınıf, kültürel aktiviteler için ayrılmış büyük bir konferans salonu ve geniş bir otopark bulunuyor. Caminin bahçesindeki ağaçlar arasında zeytin ve incir ağaçları da yer alıyor. Önceleri iki mescidin

'Hz. Muhammed'in (sav) hadisinden yola çıkarak inşa edildi'

MASSY Ulu Camii Derneği olan Massy'deki Müslümanlar Konseyi Başkanı Mahmoud İsmail, çevre ve ekolojinin artık çokça konuşulan bir konu olduğunu, herkesin ısrafı önlemek ve doğayı korumaktan bahsettiğini söyledi. Hz. Muhammed'in(sav) 1400 yıl önceki öğretileri ve Kur'an-ı Kerim'de yer alan ekoloji prensiplerinden yola çıkarak camiyi inşa ettiklerini belirten İsmail, Massy Ulu Camisi'nin Fransa'nın ilk çevre dostu camisi olduğunu aktardı. İsmail, "Hz. Muhammed(sav), bitki ve hayvanları korumayı ve ısrafı önlemeyi teşvik ediyordu" diyerek, İslam'ın ekoloji açısından dünya medeniyetine büyük katkıları olduğuna dikkati çekti.

bulunduğu ve yaklaşık 2 bin Müslüman ailenin yaşadığı Massy'de caminin açılışıyla vakit ve özellikle cuma namazlarına çevre kentlerden de yoğun katılım oluyor.

